

TOPLU SÖZLEŞMELERDE KAPSAM DIŞI PERSONEL

Aydınlık Gazetesi, 9 Şubat 2016

Yıldırım Koç

Ülkemizde çok yaygın bir yanlış, özel sektör işyerlerinde büro işçilerinin ve teknik personelin kendilerini “memur” saymasıdır.

Türkiye’de yalnızca kamu kesiminde Devlet Memurları Kanunu ve benzeri kanunlara tabi olarak çalışan personel, “memur”dur. Özel sektörde “memur” yoktur; kanuna göre, işveren vekilleri dışında herkes işçidir. İş Kanununa göre, “İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir.”

Son 20-30 yıllık dönemde üretimde doğrudan çalışan işçilerin sayısı ile idari işlerde çalışan personel arasındaki denge, ikinci grup lehine iyice bozuldu. Teknolojik gelişmeye bağlı olarak, idari ve teknik personelin sayısı ve oranı arttı. Örneğin, 2015 yılında İskenderun Demir Çelik Fabrikası’nda üretimde doğrudan çalışan 3632 işçiye karşılık, 1912 idari ve teknik personel (işçi) bulunuyordu. Büyük fabrikalarda toplam çalışanların yaklaşık dörtte biri ile üçte biri arasındaki bir kesimi, idari ve teknik işleri yerine getiren işçilerdir.

İşyerinde işçi haklarını koruma ve geliştirmede, üretimde doğrudan çalışan işçilerle, idari ve teknik işleri üstlenen işçilerin birlikte mücadelesi son derece önemlidir.

İŞYERİNDE BİRLİĞİN YOLU

İşverenler ise işyerindeki işçileri bölmeyi ister. Bunun bir yolu da, idari ve teknik işlerde çalışan işçilere ayrı muamele yapmaktır. Onlara, “memur” oldukları anlatılır.

Eskiden idari ve teknik işlerde çalışan işçilerin örgün eğitim düzeyi, üretimde doğrudan çalışan işçilerden yüksekti. Bu personel, kendilerini diğer işçilerin üstünde görür, “memur” kimliğini severek kabullenir ve benimserdi.

Şimdi ise işler farklı. Özellikle büyük işletmelerde üretimde doğrudan çalışan işçiler arasında çok sayıda üniversite mezunu var. İki kesim işçi arasındaki eğitim düzeyi farkı giderek azalıyor; ancak anlayış farkı sürüyor.

Bu farkı pekiştiren bir uygulama, toplu iş sözleşmesi uygulanan işyerlerinde kapsam dışı personel statüsü.

İşyerinde çalışan işçi sayısının hesaplanmasında, sendikanın yetki almasında, işyerindeki grev oylamasında tüm işçiler dikkate alınır; üretimde doğrudan çalışanlarla idari ve teknik işleri yapanlar arasında bir ayırım yapılmaz. Tüm işçilerin de sendikalaşma hakkı vardır.

Geçmişte, idari ve teknik personel sayısı azken ve bu kişilerin eğitim düzeyi göreceli olarak yüksekken bile, bazı toplu iş sözleşmelerinde bu kişiler toplu sözleşme kapsamına alınmıştı. Günümüzde bazı toplu iş sözleşmelerinde kapsam dışı personel, toplam işçi sayısının dörtte biri ile üçte biri arasında değişmektedir. Sendikal hakları kullanmanın önündeki en önemli engellerden biri, sendikaların kabullendiği kapsam dışı personeldir.

MADEN-İŞİN ÖRNEK DÜZENLEMESİ

12 Eylül Darbesi öncesinde DİSK’e bağlı Maden-İş Sendikası’nın Arçelik işyerinde imzaladığı toplu iş sözleşmesindeki kapsam dışı personel düzenlemesi, günümüz için örnek olmalıdır.

Maden-İş ile MESS arasında imzalanan 1.12.1976-31.8.1979 tarihleri arasında yürürlükte bulunan Arçelik A.Ş. (Gebze) toplu iş sözleşmesinin 3. maddesi şöyledir:

“Müdürler, Müdür Muavinleri, Personel Şefi, Org.Şefi, Sosyal İşler Şefi, Nakliye Amiri, Müşavirler, işbu sözleşmenin kapsamı dışındadır. Mühendisler. Teknik Elemanlar (Ekip başılar ve diğer teknik elemanlar) ile Şefler, Şef Muavinleri, Büro Personeli ve Proje Konstrüktörlerinden üye olanlar, asgari olarak ücret, ikramiye, sosyal yardımlar ve diğer üyelerin sahip olduğu her türlü konular bakımından kapsam içinde mütalâa edilirler.”